

Ekologické riziká a ekonomické dôsledky VD Gabčíkovo

Medzinárodnú konferenciu na túto tému zorganizoval v dňoch 8.—9. 11. 1990 v Bratislave Slovenský zväz ochrancov prírody a krajiny, Svetový prírodný fond (WWF) a občianska iniciatíva EUROREĽAZ. Odbornú garanciu prevzala Komisia Predsedníctva SAV pre životné prostredie. Cieľom tohto podujatia bolo poukázať na ekologické riziká a ich ekonomické dôsledky za účasti zahraničných odborníkov, čiže konfrontovať doteraz proklamované prínosy a klady VD Gabčíkovo s negatívami. Medzi vyše 100 účastníkmi konferencie boli nielen experti a vedci od nás, z Rakúska, NSR a USA, ale aj politici, novinári a verejnosť.

Odznelo tu 20 referátov (z toho 10 zahraničných) v sekciiach: Ekológia, Ochrana prírody a hospodárenie v krajine, Riečne staviteľstvo, Podzemné vody — kvalita vody, Energetika a Ekonomika. Diskusia bola veľmi kritická (vystúpilo v nej do 50 účastníkov). Priniesla polaritu názorov — od extrémne kladných až po extrémne záporné. Prevážil však zdravý stred, smerujúci k ekologicky optimálnemu využitiu už rozostavaného vodného diela.

Konferencia si nekládla za cieľ zjednotiť často veľmi rozdielne názory a stanoviská na Sústavu vodných diel Gabčíkovo-Nagymaros. Mala poskytnúť príležitosť na vydiskutovanie sporných otázok a porovnanie názorov s poprednými zahraničnými odborníkmi. Tento cieľ bol v plnom rozsahu splnený. Vysloviť sa mohol každý, kto sa vysloviť chcel.

Ukázalo sa, že stále existujú značné názorové rozdiely medzi autormi a nositeľmi myšlienky budovania Sústavy vodných diel Gabčíkovo-Nagymaros a tými, ktorí by mali

výsledky ich snaženia využívať. Názory polarizujú od maximalistickej požiadavky dobudovať vodné dielo v pôvodnom naprojektovanom rozsahu až po radikálnu požiadavku na jeho likvidáciu a rekultiváciu krajiny. Túto rozmanitosť vyjadruje aj 7 alternatív riešenia, ktoré hodnotia odborné skupiny.

Na konferencii sa upresnil celý rad nevyjasnených otázok, na ktoré ešte nemožno dať jednoznačné, prípadne ani približné odpovede. Treba hľadať spôsoby a cesty riešenia ešte otvorených problémov a vytvoriť na to personálne, materiálne a časové podmienky. Riešenia by sa mali zadávať formou štátnych grantov. Pri riešení najpálčivejších problémov súvisiacich s ochranou podzemných vôd prisľúbilo spoluprácu Európske spoločenstvo a konkrétnu pomoc a spoluprácu pri využívaní zahraničných skúseností a expertov aj predstaviteľia WWF.

Keďže nemožno dať jednoznačnú odpoveď na všetky environmentálne riziká a ich ekonomické dôsledky na krajinu a životné prostredie ľudí, musíme prijať takú alternatívu riešenia rozostavaného vodného diela Gabčíkovo-Nagymaros, ktorá už bude prvou etapou jeho dokončenia a umožní realizovať ďalšie. Či už na základe poznatkov o možnosti odstránenia alebo minimalizácie ekologických rizík alebo po ich potvrdení. Prvá etapa riešenia by nemala prekážať pri riešení ďalších, či už smerom k ekonomickej intenzifikácii alebo smerom k ekologickej optimalizácii a ochrane človeka i krajiny.

Z radov tzv. zdravého streda odznel na konferencii návrh, odporúčajúci modifikovanú alternatívu D — bez zdrží Nagymaros a Hrušov,

s predĺžením derivačného kanála až po kótu umožňujúcu jeho prirodzené napúšťanie. Tento variant by mal zabezpečiť zachovanie ekologického režimu povrchových a podzemných vôd na území medzi derivačným kanálom a terajším tokom Dunaja aj so zreteľom na prilehlé územie Maďarska. Súčasne by mal minimalizovať ohrozenia podzemných vôd, umožniť riečnu dopravu v kanáli a čiastočne aj využívanie prietokovej elektrickej energie.

Diskutovalo sa aj o návrhu na zriadenie Trilaterálneho národného parku Podunajsko, vychádzajúceho zo zásad „Dunajskej charty“, podpísanej vedeckými, odbornými a ochranárskymi organizáciami ČSFR, Rakúska a Maďarska.

Názory prednesené na konferencii sú cenným prínosom a aj podkladom na ďalšie hodnotenie doterajších poznatkov a prípravu podkladov na ich komplexnú syntézu s následnými odporúčaniami vláde SR a ČSFR.

Milan Ružička

„Ale těžší-li moderní průmysl často a hojně z vodního toku, neoplácí mu vždy tyto jeho služby stejnou měrou. Vypouští do něho své odpadky, které vodu znečišťují a život v ní decimují nebo docela zničí. Průmyslová civilizace činí leckdy kolem sebe spoušť ve světě živoucím. Aby lépe uspokojovala lidské požadavky, odstraňuje, co by mohlo vadit jejímu rozvoji. Hřeší svými výstřelky nejednou; následky mohou být daleké a není jich viděti vždy na první ráz. Je nutno smířiti okamžité protichůdné zájmy: potřeby člověka a potřeby jejího okolí. Smíření to je často nesnadné, ale je nezbytné, má-li se zachovati celek; život řeky je v té příčině nejlepšími svědectvím i nejplnější zárukou.“

LOUIS ROULE
(Jak žijí řeky)